

द्राक्ष देठावरील गाठीची समस्या

द्राक्ष उत्पादन तंत्र

डॉ. एस. डी. रामटेके,
अमृता लंगोटे, शरद भागवत

राज्यातील प्रमुख द्राक्ष उत्पादक पट्ट्यांमध्ये जोरदार पाऊस झाला आहे. काही ठिकाणी पावसाने उघडीप घेतलेली दिसत आहे. अशा ठिकाणी बरेच द्राक्ष बागायतदार ऑक्टोबर छाटणी घेण्याच्या तयारीत आहेत. काही द्राक्ष विभागांमध्ये अर्ली फळछाटणी झालेली दिसून येत आहे. आर्थिक दृष्टिकोनातून सप्टेंबरमध्ये घेतली जाणारा अर्ली छाटणी बरोबर असली, तर त्याची प्रॉब्लम अवस्था ऑक्टोबर महिन्यामध्ये येते. या काळात निरपेक्ष आकाश राहिल्यास दुपारी प्रचंड उष्णता राहते. दर्जेदार उत्पादनासाठी या काळात वेळीचे योग्य प्रकारे नियोजन करणे गरजेचे आहे.

सप्टेंबर अर्ली छाटणी घेतलेल्या बागांमध्ये प्रॉब्लम अवस्था ऑक्टोबर हॉटच्या दरम्यान येते. नुकताच पट्टून गेलेला पाऊस, त्याचे द्राक्ष बागेमध्ये खोलगट भागांमध्ये साचलेले पाणी यामुळे वेळीची वाढ झपाट्याने होते. काही कालावधीतच सर्व अन्नसाठी वेळीच्या वाढीमध्ये बापरला गेल्यामुळे वेळीची वाढ थांबते. अशा स्थितीमध्ये द्राक्ष देठाची वाढ ही वेडीवाकडी (अबनॉर्मल) झालेली दिसते. यालाच देठावर गाठी येणे असे म्हणतात. कधी देठावरील गाठी मोठ्या झालेल्या दिसतात, तर कधी त्यावर मुळेही दिसून येतात. यातच या काळात थंडी वाढल्यास गाठींना चिरा पडतात. घडाच्या काडीवरील जोडाजवळ निर्माण झालेल्या गाठीमुळे घडाकडे होणाऱ्या अन्नसुवटांमध्ये अडथळा निर्माण होतो. घडाला पुरेशा प्रमाणात अन्नपुरवठा होत नाही.

घडाच्या देठावर गाठी येण्यामागील कारणे

- बऱ्याच वेळी बागेमध्ये नॅथ्रॉल अॅसिटिक अॅसिडचा (एनएए) वापर केला जातो.
- ऑक्टोबर हॉट व त्याच सुमारास बागेत साचलेले पाणी यामुळेही द्राक्ष घडाच्या देठावर गाठी येतात.

- डॉ. एस. डी. रामटेके,

०९४२२३९३१६६

(प्रमुख शास्त्रज्ञ, राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, मांजरी, जि. पुणे)

(* काही शेतकऱ्यांकडून द्राक्ष बागेमध्ये बायोस्टिमुलंटचा वापर होऊ शकतो. तथापि, कोणताही घटक वापरताना लेबल क्लेम तपासणे आवश्यक आहे.)

घडाच्या देठावरील गाठ.

घडावरील गाठीपुळे झालेले नुकसान.

कारणे आणि लक्षणणे

- द्राक्ष देठावरील गाठीची समस्या ही घड दिसायला लागल्यानंतर दोन ते तीन आठवड्यांनंतर घडावरील बदलानुसार दिसू लागते. उदा. उष्ण तापमान, प्रकाशाची तीव्रता, पाऊस इ. घटकमुळे कारणीभूत ठरू शकतात.
- देठावरील गाठी आतून पोकळ असतात. त्यामुळे पाकळ्यांचे देठ सुकण्यास सुरुवात होते.
- प्रॉब्लम अवस्थेमध्ये 'जीए' चा जास्त वापरामुळेही गाठीची समस्या निर्माण होते.
- देठावरील गाठी आणि देठ सुकण्यामुळे द्राक्ष घडावर वॉटर बॅरोज, ममिफिकेशन यासारख्या विकृतींची लक्षणे दिसून येतात.

उपाययोजना

द्राक्ष घडाच्या देठावर गाठी येण्याची समस्या सातत्याने उद्भवत असेल, तर...

- बागेमध्ये छाटणी सप्टेंबरमध्ये घेण्याऐवजी शक्यतो ऑक्टोबरच्या दुसऱ्या आठवड्यांनंतर (१५ ऑक्टोबरनंतर) घ्यावी.
- द्राक्ष बागेत कोणत्याही ठिकाणी पाणी साचणार नाही, याची दक्षता घ्यावी.
- बागेतील बोदाची रचना योग्य प्रकारे करून, त्यात पाणी अजिबात साचणार नाही, याकडे लक्ष द्यावे.
- बायोस्टिमुलंट किंवा सागरी तणांचा अर्क (सॉल्विड एक्स्ट्रॅक्ट)* यांचा वापर काही शेतकरी फुलोरा अवस्थेआधी करतात. तो अजिबात करू नये.
- वेळीचा विस्तार योग्य प्रकारे व सुटसुटीत कॅनॉपी ठेवावी.
- काही शेतकरी गाठी विरण्यासाठी म्हणून सोडिअम मॉलिब्डेट देतात. मात्र त्यामुळे गाठी चिरत नाही, हे लक्षात ठेवावे.
- घडाच्या वाढीसाठी योग्य आणि शिफारशीत संजीवकांचा वापर करावा. यामुळे गाठी येण्याची शक्यता कमी होईल.
- सूक्ष्म अन्नद्रव्यांचे नियोजन शिफारशीनुसार करावे.
- द्राक्ष बागेमध्ये पाणी साचून राहणार नाही, याची पूर्णपणे दक्षता घ्यावी.
- सतत आर्द्रता राहणाऱ्या बागांमध्ये दोन ओढींमध्ये रिपिंग केल्यास पाणी साचण्याची समस्या कमी होऊ शकते.
- फुलोरा अवस्थेआधी नॅथ्रॉल अॅसिटिक अॅसिडची (एनएए) फवारणी कोणत्याही स्थितीत घेऊ नये. हे रसायन मणिपळ घांबविण्यासाठी वापरले जाते.
- नियमित घेलेत म्हणजेच ऑक्टोबर महिन्यात छाटणी घेणाऱ्या द्राक्ष बागायतदारांसाठी फारशी समस्या येत नाही. मात्र ज्यांना अर्ली छाटणी घ्यायची आहे, अशा बागायतदारांनी प्रयोगशाळेतून काडीवरील डोळे तपासणी करून घ्यावेत. त्यात घड असल्याची खात्री करूनच छाटणी घ्यावी. सूक्ष्म घड जर मजबूत असतील तर वेळीतील अन्नसाठी पुरेशा प्रमाणात असल्याचे समजण्यास हरकत नाही. मात्र घड नाजूक असल्यास फळ छाटणी घेण्याची धाई करू नये.

पाने खाणारी अळी.

संत्री, मोसंबी अळी, सार

डॉ. योगेश मात्रे,
डॉ. राजरतन खंडारे,
डॉ. अनंत बडगुजर

सद्यःस्थितीत मोसंबी पिकावर पाने खाणारी बटरफ्लाय व सिट्रस सायल प्रारंभिक प्रामुख्याने आढळून किडींच्या नियंत्रणासाठी वेळी कराव्यात.

पाने खाणारी अळी

या किडीचा त्रास प्रामुख्याने होतो. लहान अळ्या तपकिरी त्यावर पांढरे ठिपके असतात. पक्षाची विष्टा पडल्यानंतर अळी मोठी झाल्यानंतर हिरवट या अळ्या कोवळी पाने खाऊ शकतात. प्रारंभिक अवस्थेसंपूर्ण झाले पण याचे पतंग काळ्या, पिवळ्या असतात.

व्यवस्थापन

- अंडी, अळ्या व कोप करून रिकतमिश्रित पं सारावेत.
- झाड हलकून खाली प वेचून नष्ट कराव्यात.
- बागेतील अथवा आजूबाजूची पाने खाणारी बावची या तणाचा बंदोबस्त करावा.
- मित्र कीटक उदा. अॅपेटेलिस, कॅरोप्स, टेरॉर्मलिस यांचे संवर्धन करावे.
- बॅसिलस थुरींग्जिएन्सिस पावडर २ ग्रॅम प्रति लिटर फवारणी करावी.
- क्विनॉर्फॉस (२० ईसी किंवा पायोडॉकांब (३० ग्रॅम प्रति लिटर पाणी या प्र कारावी.